

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
Anti-Money Laundering Office

การจัดวางระบบ และการประเมินผล การควบคุมภายใน

การจัดวางระบบและการประเมินผลการควบคุมภายใน

ณรรณฤดา กิตติธรรวกุล

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร

การบริหารจัดการองค์กรให้บรรลุเป้าหมายและก่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดสิ่งสำคัญ คือ การจัดให้มีระบบการควบคุมภายในที่มีคุณภาพ เพื่อวัดและประเมินผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด การควบคุมภายในไม่ได้หมายถึง การควบคุมภายในเฉพาะทางด้านบัญชีและการเงินเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมไปถึง การควบคุมภายในด้านการบริหาร และการควบคุมภายในด้านการปฏิบัติงานด้วย ผู้บริหารจึงต้องปลูกจิตสำนึกให้บุคลากรทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของการควบคุมภายในและร่วมมือร่วมใจกันเพื่อช่วยรักษาไว้ซึ่งการควบคุมภายใน และในขณะเดียวกันบุคลากรทุกๆ คนในองค์กรก็จะต้องมีความรับผิดชอบร่วมกันในเรื่องการควบคุมภายในด้วย ซึ่งการควบคุมภายในตามแนวคิดของ COSO ประกอบไปด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม ด้านการประเมินความเสี่ยง ด้านกิจกรรมการควบคุม ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร และด้านการติดตามและประเมินผล เมื่อหน่วยงานนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจะเป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้บริหารมีความมั่นใจว่าการดำเนินงานเป็นไปตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ และมีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมถึง การปฏิบัติงานของพนักงานและลูกจ้างได้ปฏิบัติงานอย่างถูกต้อง เชื่อถือได้และทันเวลาที่กำหนด ตลอดจนมีการป้องกันความผิดพลาด การทุจริตหรือสูญหายของทรัพย์สินไว้อย่างรัดกุม ประโยชน์ที่จะได้รับจากการควบคุมภายในนอกจากจะลดความผิดพลาด ความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแล้ว ยังทำให้การใช้ทรัพยากรและการดำเนินงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้นด้วย

การจัดวางระบบการควบคุมภายใน

การจัดวางระบบการควบคุมภายในจะเกิดขึ้นเมื่อมีการปรับโครงสร้างภายในองค์กร หรือมีการเกิดขึ้นใหม่ของหน่วยงานภายในองค์กร โดยมีการนำมาตรฐานและหลักเกณฑ์ปฏิบัติการควบคุมภายในสำหรับหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2561 มาใช้ในการจัดวางระบบของหน่วยงาน เพื่อกำหนดหรือออกแบบวิธีการควบคุมและนำมาใช้เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีระเบียบและมีประสิทธิภาพ โดย

วิธีการที่นำมาใช้ ต้องเพื่อให้มั่นใจว่าการปฏิบัติงานจะบรรลุวัตถุประสงค์ และมีการออกแบบข้อกำหนด ขั้นตอน ข้อบังคับและกระบวนการปฏิบัติให้มีการเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ทั้งในส่วนของภายในและภายนอกองค์กร ซึ่งมีการออกแบบการควบคุมโดยพิจารณาจากความสัมพันธ์ของทรัพยากรต่างๆ กระบวนการทำงาน กระบวนการบริหารภายในองค์กรนั้นๆ

แนวทางการกำหนดหรือออกแบบระบบการควบคุมภายใน

1. กำหนดวัตถุประสงค์
2. ค้นหาความเสี่ยงต่างๆ
3. พิจารณาการควบคุมที่มีอยู่แล้ว
4. ระบุกิจกรรมการควบคุมใหม่เพื่อป้องกันหรือลดความเสี่ยง
5. ประเมินการดำเนินงานที่ต้องใช้
6. จัดทำแผนในการนำกิจกรรมการควบคุมนั้นมาใช้
7. นำกิจกรรมการควบคุมไปปฏิบัติ และติดตามผล

การประเมินผลการควบคุมภายใน

การประเมินผลการควบคุมภายใน เป็นการพิจารณาถึงผลสัมฤทธิ์ของระบบการควบคุมภายในที่มีอยู่ในหน่วยงาน โดยการเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานกับระบบการควบคุมภายในที่กำหนดไว้ว่ามีความสอดคล้องหรือไม่เพียงใด และสอบทานระบบการควบคุมภายในของหน่วยงานว่ายังมีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในปัจจุบันหรือไม่ เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้บริหารว่าการดำเนินงานของหน่วยงานเป็นไปตามระบบการควบคุมภายในที่วางไว้และทำให้เกิดแนวทางในการปรับปรุงระบบการควบคุมภายในให้เหมาะสมกับสถานะการณ์ในปัจจุบัน

รูปแบบของการประเมินผลการควบคุมภายใน

1. การประเมินด้วยตนเอง

เป็นการร่วมกันประเมินระหว่างผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานหรือภารกิจนั้นๆ แต่เนื่องจากการเป็นการให้คะแนนตัวเอง ข้อมูลที่ได้รับอาจจะไม่ตรงตามข้อเท็จจริง ในส่วนนี้ก็ต้องใช้ข้อมูลจากผู้ตรวจสอบภายในช่วยสอบทานโดยใช้แบบสอบถาม (ปค.6)

2. การประเมินจากภายนอก

เป็นการประเมินโดยผู้ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกำหนดมาตรการหรือออกแบบระบบการควบคุมภายในของหน่วยงาน เช่น ผู้ตรวจจากสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้ตรวจสอบภายใน ผู้ตรวจสอบภายนอก ผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับมอบหมาย การประเมินแบบนี้จะช่วยสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริหารและผู้มีส่วนได้เสียมากกว่าการประเมินรูปแบบแรก และจะเป็นข้อมูลที่น่าเชื่อถือมากที่สุด

ความถี่ในการประเมินผลการควบคุมภายใน

การประเมินระบบการควบคุมภายในทำได้มากกว่าปีละ 1 ครั้ง ขึ้นอยู่กับกิจกรรมการควบคุมหรืองานที่มีระดับความเสี่ยงสูง หรือความเสี่ยงที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อาจจะต้องได้รับการประเมินความเสี่ยงอย่างสม่ำเสมอ ตามแต่องค์กร หน่วยงานนั้นๆสามารถกำหนดได้

หลักเกณฑ์ปฏิบัติการควบคุมภายในสำหรับหน่วยงานของรัฐ

หลักเกณฑ์กระทรวงการคลังว่าด้วยมาตรฐาน และหลักเกณฑ์ปฏิบัติการควบคุมภายในสำหรับหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๖๖

สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

๑. ให้หน่วยงานของรัฐจัดวางระบบการควบคุมภายใน โดยใช้มาตรฐานการควบคุมภายใน สำหรับหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นใหม่/ปรับโครงสร้างองค์กรใหม่ ให้จัดวางระบบการควบคุมภายในให้แล้วเสร็จใน ๑ ปี นับแต่วันที่จัดตั้งขึ้นใหม่/ปรับโครงสร้างองค์กรใหม่ และให้มีการรายงานตามแบบ วค.๑ – วค.๒ พร้อมจัดส่งรายงานการจัดวางระบบฯ ระดับหน่วยงานของรัฐ ให้ผู้กำกับดูแลภายใน ๖๐ วัน นับแต่วันที่จัดวางระบบควบคุมภายในแล้วเสร็จ

๒. ให้หน่วยงานของรัฐจัดให้มีการประเมินผลการควบคุมภายในตามที่หน่วยงานของรัฐกำหนดไว้ อย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง ให้ฝ่ายบริหารเป็นผู้รับผิดชอบในการกำกับดูแลให้มีการนำมาตรฐานการควบคุมภายในฯ มาใช้เป็นแนวทางในการจัดวางระบบการควบคุมภายในและประเมินผลการควบคุมภายในของหน่วยงานของรัฐ โดยให้มีการรายงานตามแบบฟอร์มที่กำหนด กรณีหน่วยงานที่มีอยู่ในสังกัดกระทรวง ให้จัดส่งรายงานต่อกระทรวงการคลัง โดยตรง ภายใน ๙๐ วัน นับแต่วันสิ้นปีงบประมาณ หรือสิ้นปีปฏิทิน แล้วแต่กรณี

๓. แบบรายงานตามหลักเกณฑ์ปฏิบัติการควบคุมภายในสำหรับหน่วยงานของรัฐ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้หน่วยงานของรัฐใช้ประกอบในการจัดทำรายงานการจัตวางระบบการควบคุมภายในและรายงานการประเมินผลการควบคุมภายในตามหลักเกณฑ์ปฏิบัติการควบคุมภายในสำหรับหน่วยงานของรัฐ มีดังนี้

๓.๑ แบบรายงานการจัตวางระบบการควบคุมภายใน

(๑) หนังสือรับรองการจัตวางระบบการควบคุมภายใน (แบบ วก.๑)

(๒) รายงานการจัตวางระบบการควบคุมภายใน (แบบ วก.๒)

๓.๒ แบบรายงานการประเมินผลการควบคุมภายใน

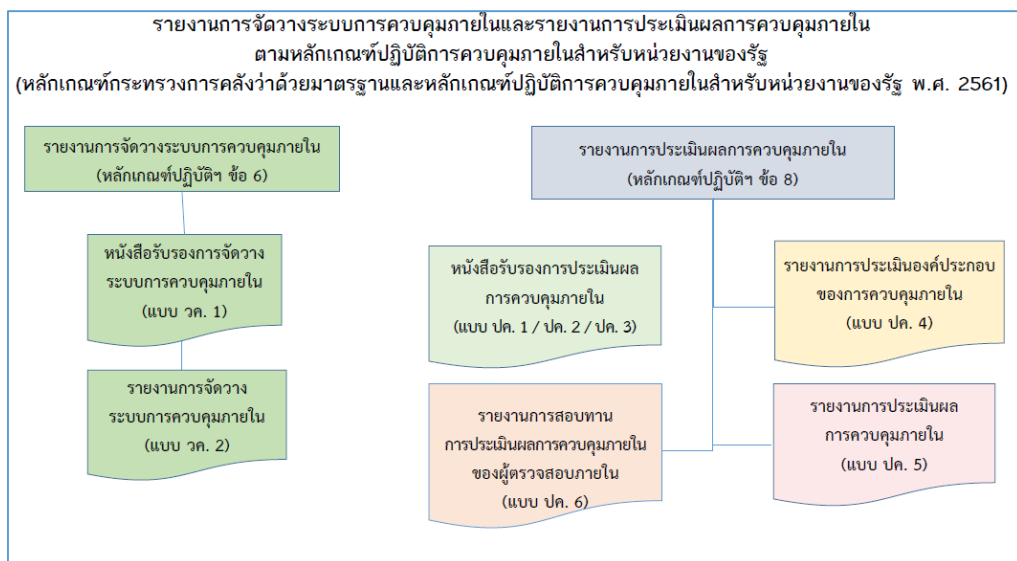
(๑) หนังสือรับรองการประเมินผลการควบคุมภายใน (ระดับหน่วยงานของรัฐ) (แบบ ปค.๑)

(๒) หนังสือรับรองการประเมินผลการควบคุมภายใน (กรณีหน่วยงานของรัฐไม่อยู่ในสังกัดกระทรวง) (แบบ ปค.๓)

(๓) รายงานการประเมินองค์ประกอบของกาควบคุมภายใน (แบบ ปค.๔)

(๔) รายงานการประเมินผลการควบคุมภายใน (แบบ ปค.๕)

(๕) รายงานการสอบทานการประเมินผลการควบคุมภายในของผู้ตรวจสอบภายใน (แบบ ปค.๖) ภายในสำหรับหน่วยงานของรัฐ

รูปภาพที่ ๑ การรายงานตามหลักเกณฑ์ปฏิบัติการควบคุมภายในสำหรับหน่วยงานของรัฐ

บรรณานุกรม

จินห์ระพีร์ พุ่มสงวน. (ม.ป.ป.) การควบคุมภายในตามแนวทางของ COSO. สืบค้นจาก https://www.rama.mahidol.ac.th/risk_mgt/th/article/03092016-0912

พระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. 2561 (2561, 19 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 135. ตอนที่ 27. หน้า 1-23.

กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง. (2561, 3 ตุลาคม). หลักเกณฑ์กระทรวงการคลังว่าด้วยมาตรฐานและหลักเกณฑ์ปฏิบัติการควบคุมภายในสำหรับหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2561.

